

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

พัฒนาการของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในยุค 30 ปีที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิถีการดำรงชีวิต มีการหลั่งไหลของประชากรจากชนบทเข้ามาสู่ตัวเมืองซึ่งเป็นแหล่งรวมโอกาสของการดำรงชีวิตที่ดีกว่า เช่น โอกาสทางการศึกษา การได้รับบริการสาธารณสุข ช่องทางในการประกอบอาชีพและรายได้ เป็นต้น การเพิ่มขึ้นของประชากรเมืองทำให้เกิดสังคมเมืองที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับซึ่งหากขาดการควบคุมและการจัดการที่ดี สังคมเมืองก็จะกลายเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม จิตวิทยา และการเมือง (สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีและชีวิต, 2541: 142 - 143) ทั้งนี้เนื่องจากความแออัดยัดเยียดของประชากรในบางเขตพื้นที่เช่นเขตที่อยู่ใกล้กับ โรงงานอุตสาหกรรมเกิดสภาพที่อยู่อาศัยที่แออัด ขาดระเบียบวินัยและสุขลักษณะที่ดีในการดำรงชีวิต รวมถึงสภาพของการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วยเนื่องจากสัดส่วนของผู้ว่างงานกับตำแหน่งงานที่ไม่สมดุล จนบางครั้งทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองเกิดความเครียดเมื่อไม่สามารถปรับตัวได้กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่มักจนน่าวิตก ซึ่งจะเห็นได้จากการเกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาย เช่น สถิติของอาชญากรรมที่เพิ่มจำนวนขึ้น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาสาธารณสุขมูลฐาน ฯลฯ ดังนั้นชุมชนเมืองจึงจำเป็นต้องมีสถานพักผ่อนหย่อนใจและกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อช่วยป้องกันและผ่อนคลายความตึงเครียดให้แก่ชุมชน

การสร้างสถานที่หย่อนใจเช่นสวนสาธารณะเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมอันเกิดจากความแออัดยัดเยียด บทบาทของสวนสาธารณะในด้านของการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็น *ปอด* ของเมืองซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของประชาชนเริ่มขึ้นตั้งแต่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เครื่องจักรเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคนต้องทำงานตามจังหวะของเครื่องจักรและเกิดระบบการทำงานที่เรียกว่าระบบสายพาน ซึ่งก่อให้เกิดความเครียดทางร่างกายและจิตใจค่อนข้างสูง แม้ในปัจจุบันจะมีการปรับเปลี่ยนระบบสายพานดังกล่าวให้มีความเหมาะสมกับสภาพร่างกายของมนุษย์มากขึ้น ก็ยังพบปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเกิดจากการทำงานได้เสมอๆ ดังนั้นการจัดสวนสาธารณะ

โดยการคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยในด้านต่างๆ ควบคู่ไปกับการจัดภูมิทัศน์ให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายและรื่นรมย์จึงเป็นสิ่งที่องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐนั้นให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ เห็นได้จากการสร้างสวนสาธารณะขึ้นในเมืองใหญ่ๆ หลายแห่ง รวมทั้งการปรับปรุงบริการและสภาพภูมิทัศน์ของสวนสาธารณะที่มีอยู่เดิมให้มีบรรยากาศที่ดีขึ้นและมีประชาชนให้ความสนใจมาใช้บริการมากขึ้นตามลำดับ

สวนสาธารณะในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มี 5 แห่ง สวนสมเด็จพระย่า 90 นี้ นับเป็นสวนที่ประชาชนไปใช้บริการมากที่สุด เนื่องจากตั้งอยู่ริมกว๊านพะเยาด้านทิศตะวันออก พื้นที่ของสวนแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นบริเวณบ้านพักรับรองของแขวงการทาง จังหวัดพะเยา จำนวน 1 หลัง ใช้เป็นที่พักรับรองของข้าราชการแขวงการทาง และส่วนราชการอื่นที่มาปฏิบัติราชการ ประชุมสัมมนา ส่วนที่ 2 สวนสาธารณะประกอบด้วย ส่วนที่สำคัญ คือบริเวณที่พักผ่อน พื้นที่ปลูกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ สระน้ำ ศาลาพักผ่อน ห้องสุขาชาย-หญิง ถนนโดยรอบ และพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ จำนวน 65 คัน รถโดยสารขนาดใหญ่ จำนวน 3 คัน และรถจักรยานยนต์ จำนวน 42 คัน ส่วนที่ 3 เป็นบริเวณที่ตั้งของอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง และส่วนที่ 4 เป็นลานแสดงทางวัฒนธรรมเรียกว่า บริเวณศาลาหมื่นปี สวนแห่งนี้เริ่มสร้างมาเมื่อปี พ.ศ.2533 โดยแขวงการทางจังหวัดพะเยาเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง และเข้าดูแลรักษาร่วมกับเทศบาลเมืองพะเยา เดิมบริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นบริเวณบ้านพักข้าราชการของสำนักงานแขวงการทางพะเยา ที่ 1 ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหนองน้ำ รวมพื้นที่ทั้งหมด 28 ไร่ ต่อมาแขวงการทางพะเยาที่ 1 ร่วมกับจังหวัดพะเยา เทศบาลเมืองพะเยา ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนชาวพะเยา ได้พัฒนาจัดสร้างเป็นสวนสาธารณะขึ้น โดยเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2533 กระทรวงคมนาคม น้อมเกล้าฯ ถวายและขอพระราชทานนามเพื่อเป็นสิริมงคลนามว่า สวนสมเด็จพระย่า 90 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระราชชนนี เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมายุ ครบ 90 พรรษา และเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวพะเยา และจะเป็นสถานที่ที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา

ปัจจุบันสวนสมเด็จพระย่า 90 เป็นที่รองรับผู้เข้ามาใช้บริการหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยาและพื้นที่ใกล้เคียง นักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัดที่มาชมทิวทัศน์ของกว๊านพะเยา ชมรมไทเก๊กที่มารำมวยจีนในตอนเช้า ชมรมเต้นแอโรบิก ชมรมจักรยาน ชมรมว่ายน้ำ และชมรมคนเก่าเล่าอดีต ผู้มาใช้บริการเหล่านี้เลือกใช้บริการที่เหมาสมกับวัตถุประสงค์ของตน สภาพของสวนสมเด็จพระย่า 90 ในปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม ไม้ดอกไม้ประดับเริ่มลดจำนวนลง อุปกรณ์อำนวยความสะดวกบางอย่างใช้การไม่ได้ หนองน้ำไม่พอที่จะบริการผู้มาใช้บริการ และเกิดปัญหาหมอกควันกับชุมชน โดยรอบ มีกลิ่นเหม็นจากห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ รวม

ทั้งมีการสร้างกำแพงสูง 2 เมตร กั้นระหว่างชุมชนกับสวนทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ไม่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของกว๊านพะเยาอันเป็นสถานที่ที่เขาเคยใกล้ชิดมากกว่า 60 ปี

ผู้ศึกษาจึงมีข้อสันนิษฐานว่า ปัญหาในการจัดการสวนสมเด็จพระเจ้า 90 อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการเช่น จากการขาดความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสวนสาธารณะแห่งนี้ และการขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม เป็นต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระบบการจัดการสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นแห่งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดการสวนสมเด็จพระเจ้า 90 เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปเสนอต่อผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อให้สวนแห่งนี้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กรที่รับผิดชอบ ในการจัดการสวนสมเด็จพระเจ้า 90 ของอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

1.3 พื้นที่ที่ทำการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สวนสมเด็จพระเจ้า 90 ตั้งอยู่บริเวณหน้ากว๊านพะเยา หมู่ที่ 1 ถนนท่ากว๊าน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความร่วมมือ คือ การที่บุคคลเกินกว่าหนึ่งคนร่วมกันกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ความพึงพอใจ คือ สภาพของอารมณ์ที่เป็นสิ่งดีมีความสุข เกิดจากการได้รับสิ่งที่ต้องการ

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ทำการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลทั้ง 13 ชุมชน

สวนสาธารณะ หมายถึง สถานที่ที่รัฐจัดขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป มีการจัดบริเวณเพื่อความสวยงาม นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน เช่น กิจกรรม ออกกำลังกาย และในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง สวนสมเด็จพระยา 90

การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของบุคคลไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการในกิจการใดๆ ที่กำหนดขึ้น

การจัดการสวนสาธารณะ หมายถึง การดำเนินการใดๆ ทั้งในส่วนของการบริหารการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะให้เกิดประโยชน์ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ ความร่วมมือของประชาชนกับองค์กรในการจัดการสวนสมเด็จพระยา 90 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสวนสมเด็จพระยา 90 ให้เป็นไปในทางที่ตอบสนองตรงกับความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เป็นการพัฒนาที่ได้ผลที่ยั่งยืนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่องและยาวนาน

1.6 กรอบแนวคิด

